

Rapport 2010:29

Arkeologisk förundersökning i form av sökschaktgrävning

Nybyggnation av fritidshus vid Lindatorpet i Örberga På fastigheten Örberga-Säby 2:2

RAÄ 20:1
Örberga-Säby 2:2
Örberga socken
Vadstena kommun
Östergötlands län

Mats Magnusson

Nybyggnation av fritidshus vid Lindatorpet i Örberga På fastigheten Örberga-Säby 2:2

Innehåll

Sammanfattning	2
Inledning	4
Områdesbeskrivning.	4
Syfte	4
Metod och dokumentation	4
Resultat och tolkning	4
Referenser	7
Tekniska uppgifter.	8

Ö S T E R G Ö T L A N D S L Ä N S M U S E U M
A V D E L N I N G E N F Ö R A R K E O L O G I

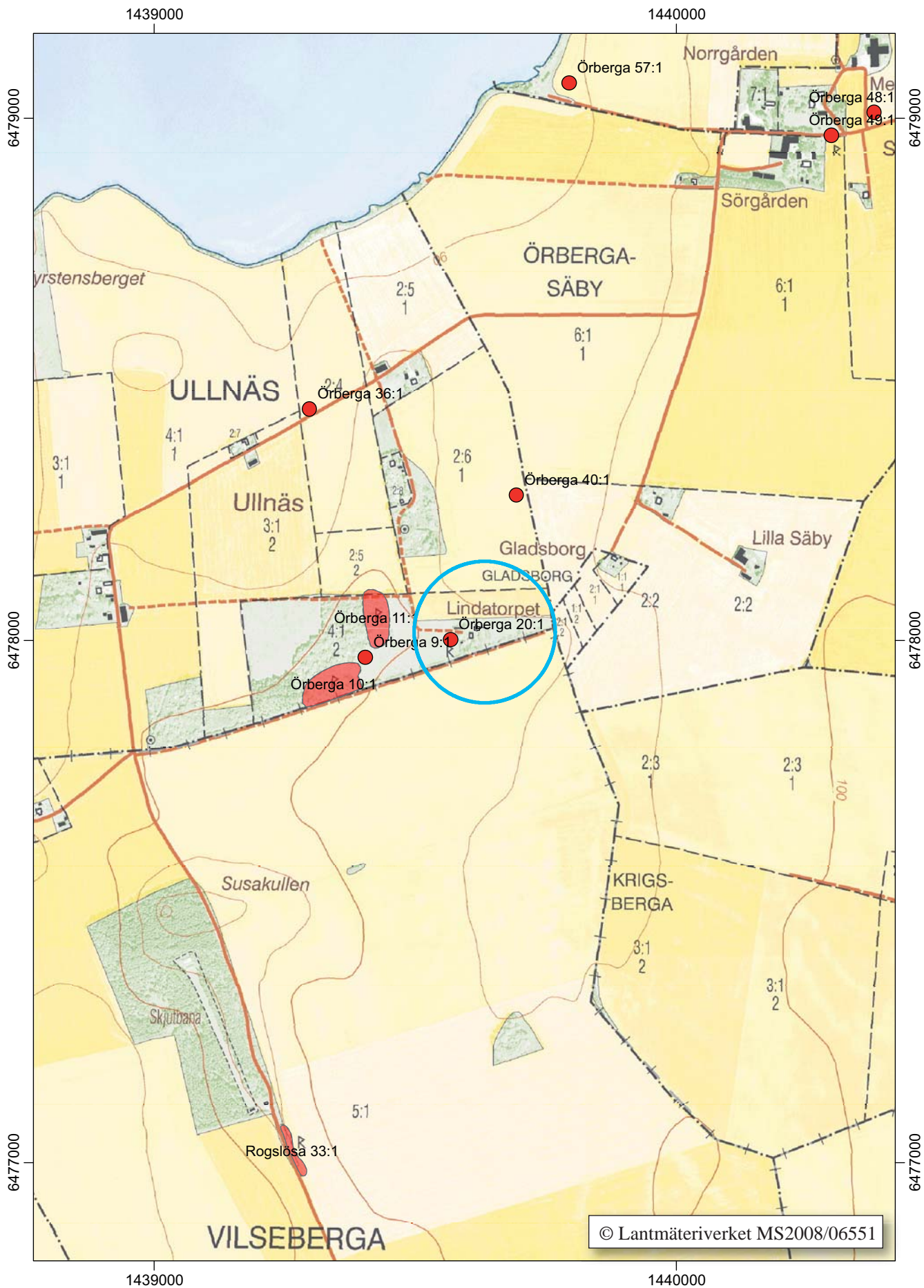
Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013 - 23 03 00 • Fax 013 - 12 90 70
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

Sammanfattning

Östergötlands länsmuseum utförde den 3/5 2010 en arkeologisk förundersökning, i form av en sökschaktgrävning inför byggandet av ett nytt fritidshus intill Lindatorpet i Örberga socken, Vadstena kommun. Torpet är beläget strax intill en registrerad fornlämning i form av enstensättning/hög (RAÄ 20:1, Örberga). Arbetet utfördes på uppdrag av fastighetsägaren Per-Ove Thorén. Vid sökschaktgrävningen framkom inget av arkeologiskt intresse.

Mats Magnusson
antikvarie

Figur 2. Utdrag ur digitala Fastighetskartan med undersökningsområdet markerat. Skala 1:10 000.

Inledning

Den 3 maj 2010 utförde Östergötlands länsmuseum en arkeologisk förundersökning i form av en sökschaktgrävning. Förundersökningen utfördes inför byggandet av ett fritidshus som skulle komma att ligga ca 45 m nordöst om RAÄ 20:1, Örberga (stensättning/hög). Tre schakt drogs på exploateringsytan som innefattade hus med tillhörande brunn och infiltrering. Sökschaktens totala längd beräknas till ca 38 löpmetrar.

Den arkeologiska förundersökningen utfördes efter beslut från Länsstyrelsen Östergötland. Uppdragsgivare var fastighetsägaren Per-Ove Thorén som även stod för de arkeologiska kostnaderna. Ansvarig för förundersökningen och utformningen av rapporten var undertecknad.

Områdesbeskrivning

Trakten söder om Vadstena är en av Östergötlands tre förhistoriska centralbygder. I området finns rikligt med kända fornlämningar främst i form av gravfält och gravar från järnåldern. Lösfynd av yxor från stenåldern är även mycket vanligt. Bygden är dock sedan länge hårt uppodlad och många fornlämningar har helt eller delvis förstörts. Trakten var tätt befolkad redan under järnåldern och många av gårdarna finns omnämnda i medeltida skriftliga källor (Karlsson 2004).

Intill Lindatorpet ligger gården Ullnäs som är nämnd i skriftliga källor från 1400-talet. Ortnamnet innehåller namnet på den manlige gudomen Ull vilket tyder på att platsen varit en kultplats under järnåldern.

Ca 160 m väster om Lindatorpet ligger två gravfält (RAÄ 10:1 och 11:1) vilka troligen är delar av ett och samma gravfält som under tidens gång odlats sönder. Eventuellt kan även stensättningen vid Lindatorpet tillhöra detta gravfält vilket skulle kunna innebära att ett antal gravar odlats bort i torpets närmaste omgivning.

Lindatorpet finns utmärkt som torp tillhörigt Ullnäs på en historisk karta från 1739. Kartan visar två byggnader på platsen vilket skulle kunna tyda på att två torp legat här tidigare. Lite längre västerut kan man, på kartan, se ett annat torp vilket idag utgör en bebyggelselämning (RAÄ 9:1). Lindatorpet har varit ett soldatorp och är ännu på Ekonomiska kartan från 1948 benämnt Grenadiärtorp (LMS: J133-8e5h50).

Syfte

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att fastställa om fast fornlämning berördes av schaktningen för nybyggnationen. Om fast fornlämning framkom inom det planerade exploateringsområdet var syftet primärt att nybyggnationen justerades så att fast fornlämning inte kom till skada.

Resultatet ska kunna ligga till grund för länsstyrelsens fortsatta bedömningar i ärendet samt utgöra ett underlag för uppdragsgivarens planeringsarbete.

Metod och dokumentation

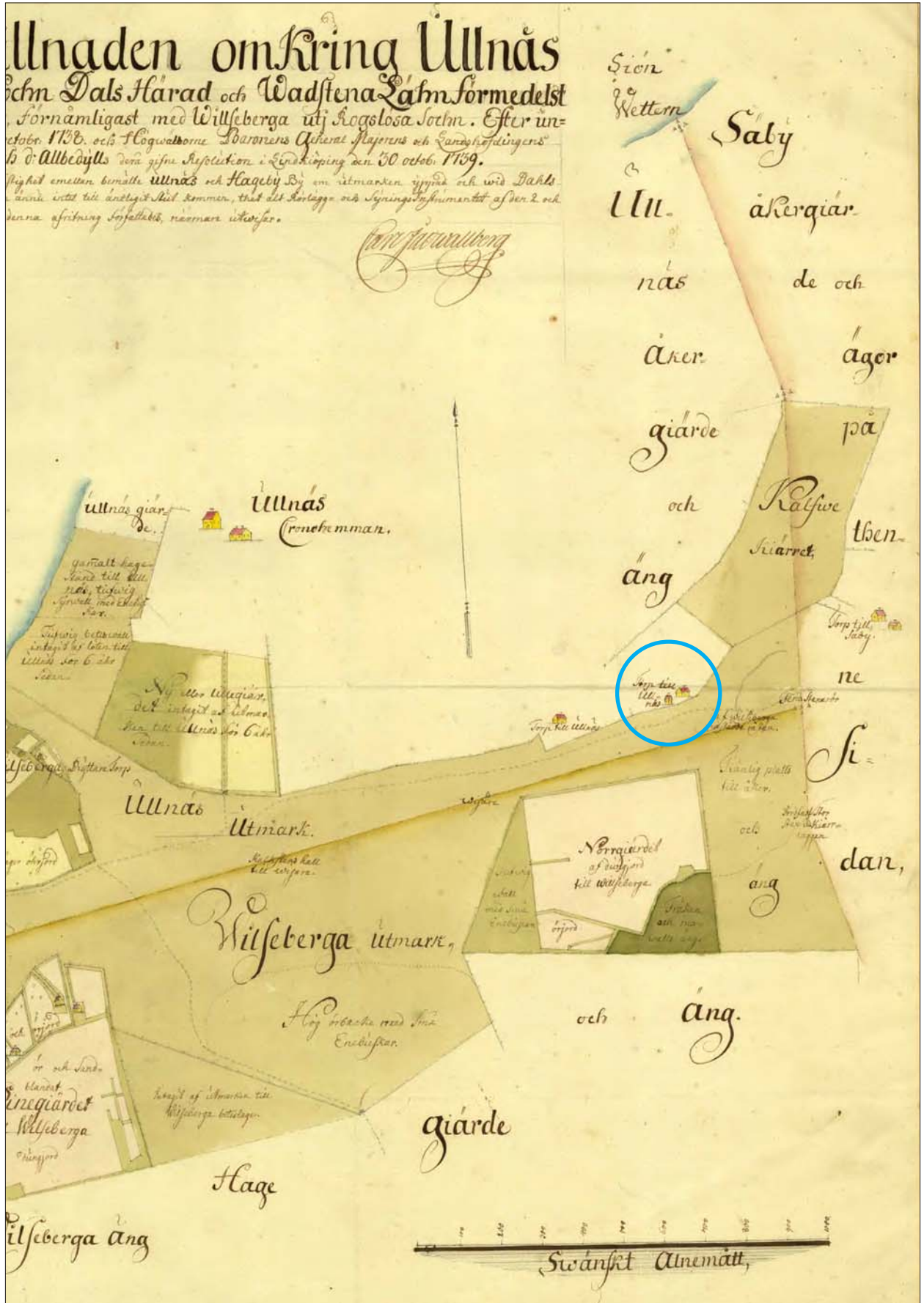
Den arkeologiska förundersökningen genomfördes i form av en sökschaktgrävning. På platsen för det planerade fritidshuset upptogs två schakt i nord-sydlig riktning. Schakten var ca 11,0 och 12,0 m långa, hade ett djup som varierade mellan 0,2-0,4 m och en bredd på 1,0 m. Ytterligare ett schakt, ca 15 m långt i öst-västlig riktning, togs upp där trekammarbrunn och dess dränering var tänkt att placeras. Schaktets djup var ca 0,3 m och bredden 1,0 m.

Schakten dokumenterades med manuell inmätning och digitalfotografering. Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.

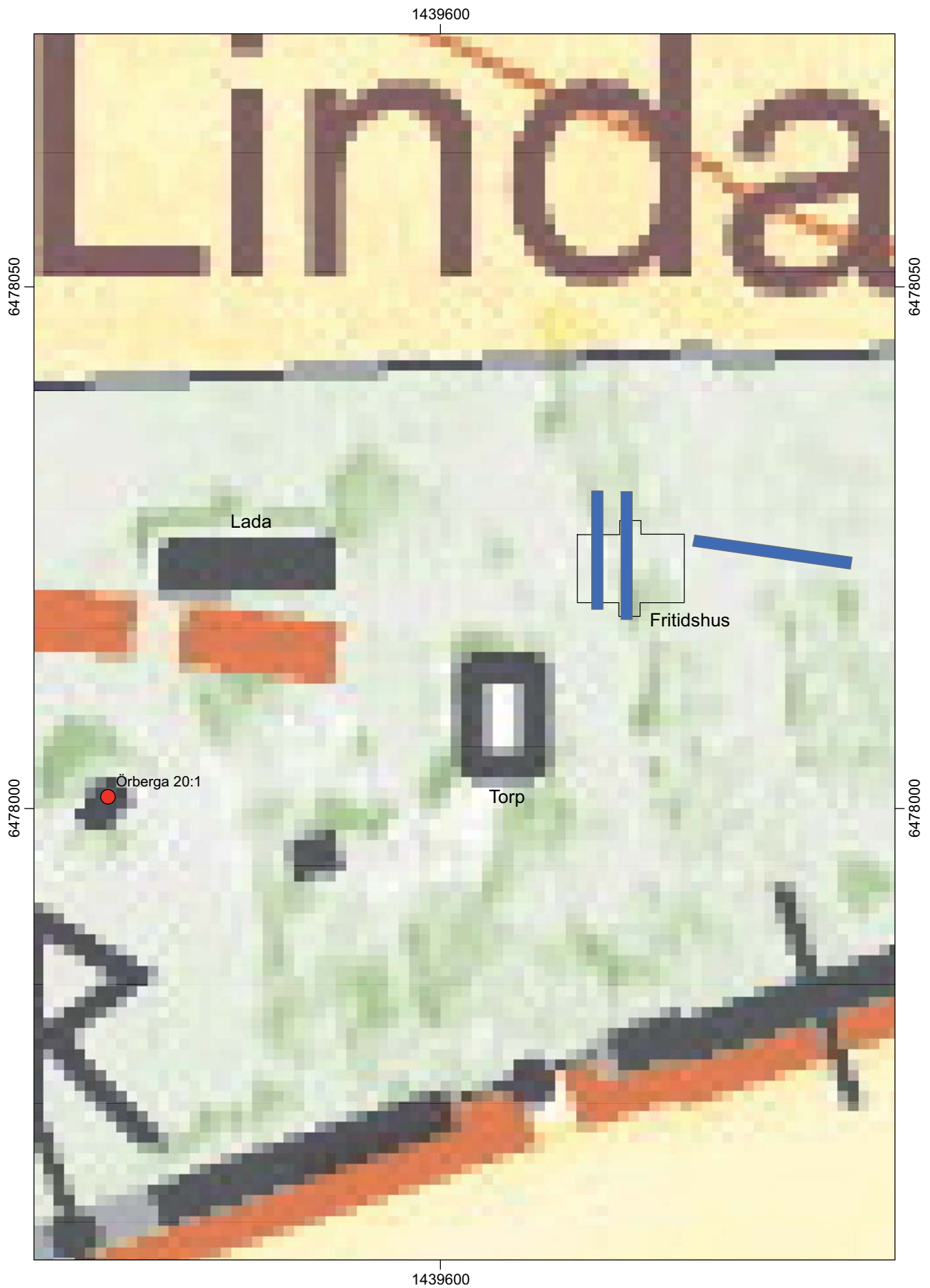
Resultat och tolkning

De två schakt som förlades till platsen för den blivande husgrunden drogs i tidigare icke brukad mark och uppvisade ett humöst, stenigt lager ovanpå moränen. Det tredje schaktet öppnades i jord som tidigare varit åker och här framkom ett matjordslager direkt på moränen.

Ingenting av arkeologiskt intresse framkom vid sökschaktgrävningen och Östergötlands länsmuseum anser att det planerade byggnadsföretaget kan fortskrida som planerat.

Figur 3. Torpet, markerat med blått, på en rågångsbestämning från 1739. LMS: D153-13:1

Figur 4. Utdrag ur Fastighetskartan med schakten markerade i blått. Skala 1:500.

Figur 5. Undersökningsområdet från öster med torpet till vänster. Foto Mats Magnusson, ÖLM.

Referenser

Karlsson E. 2004. *Elkabel mellan Stora Vilsseberga och Ullnäs*. Rogslösa och Örberga socknar, Vadstena kommun, Östergötlands län. Östergötlands länsmuseum, rapport 2004:25. Linköping.

Riksantikvarieämbetet Fornsök.

Ortnamn på nätet.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, akt D153-13:1, rågångsbestämning 1739.

Lantmäteristyrelsens kartarkiv, LMS, rak-id J133-8e5h50, Ekonomiska kartan 1948.

Tekniska uppgifter

Fastighet	Örberga-Säby 2:2
Socken	Örberga
Kommun	Vadstena
Län och landskap	Östergötland
Fornlämningsnummer	RAÄ 20:1, Örberga
Ekonomiska kartans blad	084 57 (8E 5h Vilsseberga)
Koordinater	X6478023, Y1439616
Koordinatsystem	RT90 2,5 gon V
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning i form av sökschaktsgrävning
Länsstyrelsens dnr	431-118-10
Länsstyrelsens handläggare	Carin Claréus
Länsstyrelsens beslut	2010-04-16
ÖLM dnr	207/10
ÖLM projektnr	531093
Uppdragsgivare	Per-Ove Thorén, Vadstena
Kostnadsansvarig	Per-Ove Thorén, Vadstena
Projektledare	Mats Magnusson
Rapportarbete	Mats Magnusson
Fältarbetstid	2010-05-03
Totalt undersöktes	Ca 38 löpmeter
Fynd	Nej
Foto	Digitalt
Analys	Nej
Grafik	Mats Magnusson
Renritning	-
Grafisk form	Johan Levin
Dokumentationsmaterialet förvaras på Östergötlands länsmuseum.	
Ur allmänt kartmaterial	© Lantmäteriverket MS2008/06551
ISSN 1403-9273	Rapport 2010:29 © Östergötlands länsmuseum

Östergötlands länsmuseum utförde den 3/5 2010 en arkeologisk förundersökning, i form av en sökschaktgrävning inför byggandet av ett nytt fritidshus intill Lindatorpet i Örberga socken, Vadstena kommun. Torpet är beläget strax bredvid en registrerad forn-lämning i form av en stensättning/hög (RAÄ 20:1, Örberga). Vid sökschaktgrävningen framkom inget av arkeologiskt intresse.